

Hyvä

TAITEILIJAJA

NIINKUINKA
KAIKKI KÄÄNTYI
PARHAIN
PÄIN

ME TAITEILIJAT OLEMME MELKO HYVIÄ IHMISIÄ. EMME PAHOJA, KUTEN RAHANHIMOISET YRITYS- JOHTAJAT TAI KORRUPTOITUNEET POLIITIKOT. MEHÄN TULEMME TOIMEEN TOSI PIENELLÄ, EIKÄ MEILLÄ OLE VALTAA KENENKÄÄN TOISEN ASIOIHIN. OHITAMME TIEDOSTAVUUDESSA MYÖS TAVALLISEEN ARKEEN TURRUTTAUTUNEET KULUTTAJAT, OLEMMEHAN KUITENKIN TULLEET AJATELLEEKSI, ETTÄ PERUSMEININGISSÄ ON JOTAIN MÄTÄÄ. EMME EHKÄ AIVAN PÄÄSE HYVYYDESSÄ IHMISKILPIEN TAI KEHITYS- TYÖNTEKIJÖIDEN TASOLLE, MUTTA MELKO HYVÄ IHMISIÄ ME EITTÄMÄTTÄ OLEMME. AINAKIN JOS MEILTÄ ITSELTÄMME KYSYTÄÄN.

Chora Pe
teksti • **norarinne**

Huomautin kerran Teatterikorkeakoulussa eräässä keskustelutapahtumassa, että mielestäni taiteilijaksi ryhtymisen taustalla on pohjimmiltaan itsekäs halu. Päätöstä Teatterikorkeakouluun pyrkimiseen siivittää halu tehdä taiteilijan työtä, ei halu parantaa maailmaa, vaikka toki nuo halut voivat yhdistyäkin. Toresin, etten voi mitenkään ajatella, että jos ensisijainen tavoitteeni on auttaa maailman hädänalaisia parhaalla mahdollisella tavalla, tehokkain keino on ryhtyä opiskelemaan esitystaidetta. Sain kuulla ajatusteni olevan kynnisiä.

Taiteilijan hyvyydestä ovat yleensä vakuuttuneita erityisesti taiteilijat itse. Varsinkin ne taiteilijat, jotka tekevät taidetta marginaalissa, pienille yleisöille ja pienellä rahalla. Viihdetaiteilijathan eivät koe olevansa erityisiä hyvyyden apostoleja, vaikka pitäisivät hyväntekeväisyyskonsertteja, esiintyisivät Nenäpäivillä tai toimisivat Lastenklinikan kummeina. He ikään kuin vain kompensoivat tällä toiminnalla turhamaista ja pintaliitoista arkeaan. Marginaalitaiteilijan kruunu taas on kirkas ilman hyväntekeväisyysgaalojakin, tai oikeastaan nimenomaan ilman niitä, sillä todellinen taiteilijahan välttää kaikkia televisioituja joukkotempauksia. Hän avautuu kehitysmaiden hätää kohtaan tuntemastaan myötätuskasta vain pienelle, samanhenkiselle piirille syrjäisen gallerian vähän mainostetussa iltapäivä tapahtumassa.

Mikä taiteilijan pelastaa? Mikä antaa hänelle mahdollisuuden olla kyseenalaistamatta hyvyttään? Ja mikä estää taiteena esitettyä näyttäytymistä pahana ja huolestuttavana? Institutionaalisen taideteorian mukaan taiteeksi ei tulla niinkään esineen tai asian ominaisuuksien vuoksi, vaan sitä kautta, että esine tai asia tulee taiteessa määrittelyvaltaa pitävien henkilöiden ja tahojen, taiteen instituutioiden hyväksymäksi. Instituutiot päättävät vaikutusvallallaan mikä on taidetta ja mikä ei. Jos on valmistunut Teatterikorkeakoulusta taiteilijaksi ja tekee esityksen Kiasma-teatteriin, on tullut taideinstituutioiden hyväksymäksi ja teos tulee nähdyksi taiteena, tekijä taiteilijana. Välttämättä ei tarvita näin näkyvää ja konkreettista kehystä. Kaikki taiteeksi tunnustettu ja tunnustettu solahtaa osaksi tätä samaa taidekenttää, vaikka se tapahtuisi näennäisesti instituutioiden ulkopuolella. Tämä taidekenttä on se turvapaikka, jossa toimimme, ja siellä on hyvin vaarantonta kritisoida, kohauttaa ja kiukutella.

Juuri pienet piirit tuntuvat pelastavan taiteilijan

hyvien joukkoon. Kun viihdetaiteilija kieriskelee musiikkivideollaan puolialastomana yhdyntäliikkeitä simuloiden tai vaatesuunnittelija pukee luomuksensa meikatun kolmetoistavuotiaan ylle, me olemme huolissamme. Hämmennymme materiaalista ehkä aidosti itsekin, mutta ennen kaikkea pelkäämme kuinka tuota kuvastoa katsoo joku toinen: joku, joka ei ole yhtä tiedostava, joku, joka ei täysin ymmärrä sukupuolta konstruktiona tai näe aikuisen vastuuta lapsen seksuaalisuuden edessä. Kun marginaalitaiteilija tuo lavalle samankaltaista kuvastoa, voimme rentoutua: Kiasma-teatterin yleisön joukkoon ei varmasti ole eksynyt yhtään tiedostamatonta katsoja-kokijaa. Olemme samanmielisten joukko, osaamme lukea tätä, tiedämme miten tämä pitää lukea niin, että kaikki kääntyy hyväksi: kun taiteen kontekstissa tuodaan esiin jotakin pahaa, sitä samalla kritisoidaan. Tällä nyrkkituntumalla selviämme läpi kauniin, nuoren, korsettiin pukeutuneen naisen eroottisuuteen lavaesiintymisen ja lapsipornoa esittelevän taidenäyttelyn tai kohtaamme näyttelyesineeksi asetetun afrikkalaistaustaisen maahanmuuttajan.

Erityisen turvalliseksi taiteen läpi puhuttelemisen tekee juuri viihteen ja taiteen erottaminen omiin karsoihin. Kun viihde kantaa huomion tavoittelun ja viihdyttämisen työlään tehtävän, kuulostelee yleisöjään ja niiden vaihtuvia mieltymyksiä ja ottaa väärinymmärryksiä tulemisen riskin, jää taiteelle vapaus – instituutiionsa sidottu vapaus – halveksua ulkopuoltaan. Tämä voi tehdä taiteilijasta laiskan ja omahyväisen: Olen päässyt tänne ja nyt kaikki käy, kaikki tulee luetuksi taiteeksi ja oikein ja kaikki on lähtökohtaisesti parempaa kuin taiteen ulkopuolella. Voin olla rohkea, koska en riskeeraa sillä mitään, eikä lopulta ole väliä saavutaanko sillä mitään.

Taiteesta etsitään uutta moraalialia ja omaatuntoa tilanteessa, jossa uskonto tai yhteisön vahva tapakulttuuri ja arvomaailma eivät enää toimi tässä tehtävässä kylilin laajasti ja jaetusti. Taiteen on ravisteltava, oikaistava ja pakotettava mukavuusalueen reunamille turvatuissa ja ennakoitavissa olosuhteissa, rajatulla kestolla. Haluamme taiteen kokijoina, että taide ruoskii meitä kevyesti ja sivistyneesti, niin, että tunnemme kipristelyä, mutta näkyviä jälkiä ei jää. Taiteilijat innostuvat roolistaan ja tekevät teoksia, joissa tuhoava omahyväisyys me näyttäytyy ja saa tuomionsa – ja nostavat samalla itsensä saarnamiehen tai profetaan asemaan.

Olen taiteilija, toimin itse juuri siellä marginaalissa ja näen esitysteni vähälukuisessa yleisössä paljon tuttuja, samanhenkisiä kanssataiteilijoita, joiden omaa toimintaa ja läsnäoloa esityksessäni arvostan. Teen työkseäni myös viihdettä. Viihteestä saaduilla tuloilla rahoitan taiteilijuuttani sen sijaan, että eläisin mukavammin tai esimerkiksi lahjoittaisin tuloistani merkittävän prosentin hyväntekeväisyyteen. Niin tärkeää minulle on saada tehdä taidetta tuolle pienelle nykyaikaiselle yleisölle. Olen kiinnostunut taiteesta, innostunut taiteesta, arvostan taidetta. Taiteessa voi kohdata hämmästyttävällä tavalla jotakin, jonka luuli jo kohdanneensa tai jota ei muualta tavoita. Taiteen äärellä voi puhutella ja tulla puhutelluksi ilman arkisosaalisuuden kuormittavaa läsnäoloa. Taide voi onnistua kritisoimaan yhteiskunnallista laiskuuttani herättävällä tavalla. Taide voi järjestyttää, se ei ole muuttunut heikoksi ja mitäänsanomattomaksi, sillä on mahdollisuuksia. Maailma ilman taidetta tuntuisi köyhältä, surulliselta ja yksinäiseltä. Tämä sanottakoon siltä varalta, että tekstini on vaikuttanut taideviamieliseltä.

Taiteilijan vastuu on lopulta rehellisyydessä. Taiteessa on oltava rehellinen, eikä tuolla rehellisyydellä ole mitään tekemistä realismin tai todellisuudenkaltaisuuden kanssa. Se on ennemminkin rehellisyyttä suhteessa teoksen omaan totuuteen ja se voisi olla myös rehellisyyttä suhteessa taiteilijan omaan paikkaan tässä yhteiskunnassa ja tässä maailmassa. Me taiteilijat emme ole tämän hyvinvointivaltion ulkopuolisia. Taiteilijoiden on hyvä nähdä se turvapaikka, joka heille on maailman keskeltä keitaaksi annettu. Marginaalissinkin taiteilija täällä hyvinvoivassa pohjolassa kelluu kaiken keskelä, turvassa pienine tuloineen ja vähäisine menoineen. Yhteiskunta takaa aina jonkinlaisen toimeentulon, niin ettei taiteilijuuttaan tarvitse kyseenalaistaa tai välttämättä edes maailmallisilla töillä saastuttaa. Emme me ole maailman puolesta uhrautuneita marttyyreja vaan maailman kannattelemia, miltei voimattomiksi hyysäämiä ja turvassa tuudittamia. Meidän olemassaolommehan juuri todistaa, että hyvin menee, rattaat pyörivät ja kaikille riittää, jopa niille, jotka käyttävät kaiken osaamisensa ja lahjansa aivan johonkin muuhun kuin toimeentulonsa turvaamiseen. Vaarattomuutemme tekee meistä hyviä, mahdollistaa pahuuden sulkemisen ulkopuolelle, viihteeseen, valtaapitäviin, maailmaan. Hyvyttemme on valmiiksi lunastettua, ei se meille mitään maksa, joten sillä on turha pröystäillä. ☺

23